

MARIBOR

Leto:

Maribor, sobota 29. julija 1922.

Številka: 169.

Usoda socializma in delavske internacijonale.

Usoda, ki zadene prej ali slej vse mednarodne organizacije, je zadela tudi delavsko internacijo. Delavska mednarodna organizacija, ki je obetala pred nekaj leti krasne uspehe ter z upravičenim zaupanjem zila v bodočnost, je danes zdrobljena in razkosana v nešteto skupin, ki se strastno bore druga proti drugi. Tako silnega razdiranja ni doslej doživela še nobena druga velika organizacija, kakor delavska. Marxova parola: »Delavci vseh dežel, združite se!« se je spremenila v praksi v čisto nasprotno: »Delavci vseh dežel, skregajte se!« Velika delavska mednarodna organizacija se je razbila na več internacijonal, posamezne teh internacijonal so se razkropile zopet v nešteto frakcij, a tudi te posamezne so že skregane med seboj. Orožje delav-
 ste in mir, katerega so hoteli dati človeštvu, se je izpremenil v krvavo gu-
 erilsko vojno med njimi samimi. Veli-
 kanska ruska revolucija, katero je
 smatralo prve dni delavstvo za svojo
 največjo in odločilno zmago, se je spre-
 menilo v žalostno tragedijo delavstva,
 v strašen poraz socializma. Delavstvo
 se bje z delavstvom, delavstvo strelja
 in obesa delavstvo. Moskovski proces
 komunistov proti socializmu, delav-
 cev proti delavcem, je za to najlepša
 slika. Skoro enak neizprosni boj med
 posameznimi delavskimi skupinami se
 bje tudi v drugih državah, samo, da
 še ni tako krvav kakor v Rusiji. Sko-
 ro najbolj žalostno sliko delavskega
 razdora nudi naša južna sosedja Ita-
 lija. Razne delavske frakcije trtajo
 svoje enerģije v medsebojnem boju, ki
 jih tako slabi, da so brez moči napram
 fašistom, ki dan za dnem bolj redčijo
 njihove vrste. Vsled tega
 boja se je italijanska delav-
 ska organizacija v par letih skrcila
 skoro na polovico. Toda ni se nam tre-
 ba ozirati samo preko mej, primerov
 delavske needinosti imamo dovolj tudi
 doma v naši lastni državi in tudi v
 ožjih mejah naše Slovenije. Nekdaj e-
 notna socialno-demokratska stranka
 se je razbila na nešteto frakcij. Povsod
 same ruševine.

Kje je vzrok temu strašnemu raz-
 padu delavske internacijonale ter ne-
 uspehu socializma, se vprašuje člo-
 vek, ko gleda vse to? Človeški duh
 loč vse svoje delovanje v dva dela, v
 teorijo in prakso. Marsikaj, kar izgle-
 da v teoriji lepo izvedljivo, se izkaže v
 praksi neuporabno in nemogoče; v tem
 leži tudi neuspeh socializma, a v tem
 neuspehu luži kot logična posledica
 razpad socialistične organizacije. —
 Marx, Engels in nešteti drugi sociali-
 stični apostoli so postavili krasno teo-
 rijo o razrednem boju delavstva, ki
 naj bi prinesel temu zmago, a svetu
 odrešenje, popolno preureditev na po-
 polnoma novi osnovi. To je bila teorija
 in dokler je bilo vse delo socialistov
 le v širjenju te teorije, je praznovalo
 velike uspehe; kakor hitro pa je bilo
 treba teorijo uporabiti v praksi, se je
 izkazala kot nerabna in neizvedljiva.
 Prvo in največjo tako preizkušnjo je
 doživela socialistična ideja ob izbruhu
 svetovne vojne. Socializem bi moral
 biti že po najtemeljnejših svojih načel-
 lih proti vojni, proti vsaki vojni, in
 ker je bila tedaj njegova svetovna or-
 ganizacija najmočnejša, je ves svet
 pričakoval, da se bo poslužil te moči

Iz narodne skupščine.

Proračuni štirih ministrstev

Beograd, 28. julija. V včerajš-
 njih treh sejah so bili sprejeti proraču-
 ni ministrstev vojne in mornarice,
 javnih del, saobračaja ter pošte in br-
 zojava. Pri proračunu vojnega mini-
 strstva so se zlasti naši klerikalci
 Brodar in Žebot zaleli v debato.
 Značilno pa je, da je Brodar blago-
 slavljajal, kar je Žebot prekinjal. Bro-
 dar je namreč izrekel zahtevalo vojne,
 mu ministru, da je odpravil nedostat-
 ke v vojski. On — Brodar — ima iz
 vrst slovenskih vojakov zagotovila, da
 je sedaj hrana zadostna, da so stanov-
 vanja čista in da imajo tudi zadosti
 perila. Žebot pa je v svoji slepi nestrp-
 nosti govoril seveda popolnoma na-
 sprotno. Tudi je očital vojnemu mini-
 stru, da ni hotel sprejeti škofov iz Za-
 greba in Ljubljane v zadevi vojaške
 službe duhovščine. Minister vojne ge-
 neral Vasić je na vse takoj odgovarjal
 in zlasti tudi Žebota postavil na laž.
 Odločno se je izrekel proti zahtevi kle-
 rikalcev, da se zniža vojaška službena
 doba (saj poprej v Avstriji proti tri-
 letni niti črhnil niso. Op. ur.). Glede
 oficirskih plač je na vzgledih dokazal,
 da so tako male, da se mnogi oficirji
 pri skromnem življenju morajo zadol-
 ževati. Če opozicija iz par slučajev
 slabega ravnanja z vojniki hoče slikati
 našo vojaško upravo kot splošno sla-
 bo, s tem hoče le diskreditirati državo
 pred inozemstvom. Očitek posl. Žebota,
 da ni hotel sprejeti škofov, je neresni-
 čen. On jih je sprejel in z njimi razgo-
 varjal, ni pa mogel ugoditi njih želji,
 naj bi katoliški bogoslovci bili prosti

v eni seji sprejeti.

vojaške službe, ker bi s tem kršil zak-
 kon, po katerem mora vsakdo — bodi-
 si katerekoli veroizpovedi — služiti v
 skupni armadi. Veliko krivico bi po-
 menilo, če bi morali v armadi služiti
 pravoslavni in muslimani, ne pa tudi
 katoličani. Vojaško službovanje za
 svečeništvo je uvedeno tudi v drugih
 državah.

Proračun vojnega ministrstva je bil z veliko večino sprejet.

Sledila je razprava o proračunu mi-
 nistrstva javnega dela. Govorili so
 zemljoradnik Aradžić ter klerikalci
 Milanović, Žebot in Stanovnik. Prvi
 se pritožuje, da ministrstvo ne zida ka-
 toličkih cerkev. Drugi je tožil o slabih
 cestah v Sloveniji. Tretji pa je raz-
 grajal zaradi odpusta cestarjev, češ,
 da so to pristaši SLS. Minister mu je
 odgovarjal, da ni on zahteval ukinje-
 nja cestarjev, ampak parlamentarna
 komisija, on pa se je izrekel proti u-
 kinjenju. Očitek, da se njegovo mi-
 nistrstvo za Slovenijo ne briga, je neop-
 ravljen, kar dokazuje dejstvo, da je
 dal na račun Srbije postaviti most pri
 Veržuju za zvezo Prekmurja z Slo-
 venijo, katere biva Avstro-Ogr-
 ska ni hotela dati.

Proračun ministrstva za javna de-
la je bil sprejet.O proračunu ministrstva saobrača-
ja, ki je nato sledil, so govorili posl.
Gočuh, Deržić in Kučić.Tudi proračun tega ministrstva je
bil sprejet in končno brez debate še
proračun ministrstva za pošto in br-
zozjav.

Vedno večji kaos v Italiji.

De Nava sestavlja vlado. — Stavke in

Rim, 27. julija. (Izvirno.) Ker je
 Meda odklonil mandat za sestavo ka-
 bineta, je prevzel mandat De Nava.
 Nek sklep Ljudske stranke (popolari)
 povdarja solidarnost z liberalnimi le-
 vičarji. Listi komentirajo ta sklep ter
 naglašajo, da je s tem odpor proti so-
 delovanju desnice znatno zmanjšan.

Rim, 27. julija. (Izvirno.) V Rave-
 ni so o polnoči proglasili splošno stav-
 ko. Fašisti prihajajo v velikem številu
 od vseh strani. V cremonski pokrajini
 so podali vsi socialistični občinski od-
 borniki ostavko v znak protesta proti
 terorju fašistov.

LLOYD GEORGE O POTREBI NOVE KONFERENCE.

London, 27. julija. (Izvirno.) V
 spodnji zbornici je poročal danes an-
 gleški zastopnik na haški konferenci
 Lord Gream o poteku konference. Iz-
 razil je pri tem upanje, da je Rusija,
 če bo sledila njena nadaljna politika,
 zadnjim predlogom na haški konfe-
 renci, nastopila pot svoje gospodarske
 obnove. Lloyd George je izjavil, da že
 v naprej vidi potrebo nove konference.
 Zaveznikom se nikakor ne more pred-
 bacivati, da so povzročili invazijo Ru-
 sije. Preprečili so samo nemško na-
 kano, ki se je hotela polastiti ruskih
 zakladov. Genovska in haška konfe-
 renca sta mnogo pripomogli k vzgoji
 Rusije.

PROTI RAZŠIRJENJU KOLERE.

Beograd, 28. julija. (Izv.) Mini-
 strstvo za narodno zdravje (sanitetni
 oddelek) je izdalo stroge varnostne od-
 redbe, da se prepreči razširjanje kolere
 po železnici.

bitke med fašisti in delavstvom.

Ravenna, 27. julija. (Izvirno.)
 Po končani stavki poljskih delavcev so
 zahtevali socialistični, republikanski
 in komunistični poljski delavci, naj fa-
 šisti nemudoma zapuste mesto. Po
 predmetjih je padlo več bomb, pri
 čemur je bilo več oseb ranjenih. Med
 fašisti in v mesto prodirajočimi delav-
 ci je prišlo do spopadov, pri čemur so
 delavci nekega fašista do smrti pre-
 tepli. Vsled tega je prišlo kmalu na to
 do pravcate bitke, pri čemur je več
 mrtvih in nad trideset ranjenih. Fašis-
 ti iz okolice drve iz vseh strani v me-
 sto. Delavstvo se pripravlja na gene-
 ralno stavko.

PROF. EINSTEIN PRIDE V JUGOSLAVIJO.

Beograd, 28. julija. (Izv.) Znani
 fizik in ustanovitelj relativitetne teo-
 rije, profesor Einstein pride v kratkem
 v Jugoslavijo, kjer priredi več pred-
 vanj v prid gladujoče Rusije.

BORZA.

Zagreb, 28. julija. (Izv.) Sklepni kur-
 zi: Pariz 67—67½; Curih 15.25—15.60;
 London 3.63—3.65; Berlin 15.13—15.85;
 Dunaj 0.22—0.22½; Praga 1.87—1.88;
 Italija 3.74—3.76; Newyork 80—81½;
 Budimpešta 5.35—5.45; Varšava 1.25—
 1.60.

Curih, 28. julija. (Izv.) Predborza:
 Pariz 43.65; Zagreb 1.60; London 23.42;
 Berlin 0.99; Praga 11.90; Italija 24.60;
 Newyork 526½; Dunaj 0.01½, žig. Krone
 0.02; Budimpešta 0.34; Varšava 0.08½,
 Bukarešta 3.30.

ter vrgel vojno. Toda tega ni storil. —
 Izkazalo se je, da interesi delavstva ni-
 so v vseh državah enaki ter da tudi ne
 morejo nastopati skupno. Nemški so-
 cialisti so videli in čutili, da so v pre-
 gosto obljudeni in pretesni Nemčiji
 skrceni pogoji za razvoj, zato so šli v
 boj z enakim veseljem kakor vse dru-
 ge stranke, v boj za razširjenje Nemči-
 je in s tem tudi delovnega področja
 nemškega delavstva. Enako pa so šli
 molče v boj tudi socialisti vseh drugih
 držav in narodov. S tem pa je zadela
 socialistično teorijo prva nesreča.

Svetovna vojna je končala v marsi-
 kateri državi in za marsikateri narod
 drugače, kakor se je pričakovalo. Oni
 socialisti, ki so bili v bistvu vendar
 sovražniki vojne in so šli v boj res le
 pod pritiskom sile, gotovo niso pričakovali,
 da bo ta vojna končala z njihovo
 zmago. Vojni rezultati in vojne kon-
 junkture so prinesle v nekaterih dr-
 žavah brez boja vlado socialistom v
 roke. Avstrija in Nemčija sta dobili
 popolnoma socialistični vladi. Mad-
 žarska in Rusija pa sta postali komu-
 nistični republiki. Sen in končni cilj
 socializma se je uresničil torej v štirih
 važnih evropskih državah. V teh dr-
 žavah ni socialistov ničesar oviralo,
 izvesti svoje načrte, vporabiti teorijo
 svojih apostolov v praksi. In izvedli
 so jo, a ne v svojo zmago, ampak v
 svoj poraz in to enako minimalisti in
 ekstremisti. Socialni demokrati v Av-
 striji in v Nemčiji, ki so dobili v teh
 dveh državah v svoje roke neomejeno
 oblast, so le prekmalu uvideli, da se
 njihova vlada v ničemer ne razlikuje
 od takozvanih »buržujskih«. Kot so-
 cialisti in obenem demokrati, so hoteli
 vladati socialistično in demokratično,
 a pri tem so spoznali, da se vsega dr-
 žavljanstva ne more nikoli stlačiti v
 en sam delavski razred, kakor hitro
 pa to ni mogoče, je treba poseči, ako se
 noče uporabiti ekstremističnih, boljše-
 viških metod delavske diktature, po
 kompromisu. Tak kompromis pa po-
 meni že popoln obrat od socializma k
 demokratizmu in obe socialistični vla-
 di, ona v Avstriji in ona v Nemčiji, sta
 res postali demokratični; s tem sta pa
 tudi postali enaki vsem drugim današ-
 njim »buržujskim« vladam. Sociali-
 zem se je v praksi izkazal kot neizved-
 ljiv, izprevrge se je sam v demokra-
 cijo.

Še hujši udarec pa je zadela praksa
 ekstremistični socialistični teoriji —
 komunizmu ali boljševizmu. Komuniz-
 zem je že poprej, pred praktično pre-
 izkušnjo socialističnih teorij uvidel,
 da je izvedba socializma na demokra-
 tični podlagi nemogoča, ker se v prak-
 si socialna primas demokracije popol-
 noma izgubi in postane tak sistem enak
 vsakemu drugemu demokratičnemu
 »buržujskemu«. Radi tega je zavrgel
 načela demokracije ter se zatekel k
 goli diktaturi delavskega razreda. V
 Madžarski je poizkus delavske dikta-
 ture po komunističnem sistemu skra-
 hirjal, še predno je prišel do popolnega
 razcveta, zato nam njegov uspehi in
 neuspehi ne smejo biti merodajni, ome-
 nimo pa kljub temu lahko, da je imel
 in še ima za Madžarsko težke posledice.
 Do polnosti pa se je razovel komunizem
 v Rusiji ter s svojim razcvetom
 jasno pokazal, da njegove teorije ne
 prenesejo življenjskih preizkušenj. —
 Posledice eksperimentov v Rusiji so
 strašne. Oni komunizem, ki je obljubil
 svobodo, je prinesel ruskemu ljudstvu
 najhujše suženjstvo in teror; mesto
 miru mu je prinesel neprestane vojne,
 poboje in vstaje, mesto blagostanja
 bedo, glad in smrt. Slika, ki jo nudi
 Rusija danes po štirih letih boljše-
 viških eksperimentov, je strašna. Noben
 družabni sistem ni doslej še zahteval
 toliko žrtv, kakor komunizem. Njegov

vo zamisli, ki so v teoriji obljubljale nebesa, pomenijo v praksi peklo in že danes je jasno, da se komunizem trajno ne bo mogel obdržati. Vsi znaki kažejo, da bo vodila njegova evolucija v Rusiji do nove huzruazije, ki bo sicer »boljševiška«, toda v bistvu popolnoma enaka caristični, ali pa bo še slabjša. S tem pa pridemo zopet tja, kjer smo bili poprej.

Socijalistične teorije so se v praksi pokazale kot neizvedljive, deloma pa celo kot skrajno škodljive; doživele so poraz. In ta poraz je vzrok zmošnjavi, ki je nastala v socijalističnih vrstah. Teoretiki, ki so bili v svoje teorije tako zavarovani, da bi bili zanje žrtvovali življenje, se ne morejo sprizniti z rezultati, katere so rodile te teorije izvedene v praksi. Eocostavno nečjeo verjeti, da te teorije res niso pot odrešnja, ampak so mnenja, da so propadle le zato, ker za njih izvedbo v praksi ali še niso bili dani potrebni predpogoji, ali pa se je izvršila pri izvedbi napaka, ki je pokvarila uspeh. Zato iščejo sedaj te napake, studirajo predpogoje, a ker se takih dozdevnih napak najde lahko več, nastane lahko tudi več mnenj in več novih teorij; vsako teh mnenj, vsaka teh teorij okuplja krog sebe večje ali manjše grupe pristašev in tako nastajajo razne neštevilne frakcije. V vrste delavstva in v ideje socializma je zasejan razdor, ki se vedno bolj bohotno razrašča. Poedini teoretiki-idealisti, ki še niso obupali nad uspehom, kličejo še vedno, dan za dnem v svet Marxovo parolo: »Delavec vseh dežel, združite se!«, toda ti njihovi kliči so glas vpijočega v puščavi. Razdora, ki ga je povzročil poraz socijalističnih teorij v praksi, ni mogoče zadržati. Šel bo dalje, ker zahteva to že gol naraven zakon. Socializem s svojo internacijonalno je odigral, ne v poedinosti, pač pa v celoti, ker poedine socijalistične stranke in skupine bodo živele še dolgo, toda do skupnega vzrasta ne bo prišlo nikoli več. Poraz socializma, zgrajenega na podlagi razrednega boja, pa odpira dan za dnem bolj pot demokraciji, sloneči na podlagi sporazuma in sodelovanja med razredi. Edino v demokraciji, toda resnični, pravi in ne lažni in le navidezni demokraciji je spas in boljša bodočnost človeštva.

Dvojno lice Madžarske.

Madžarska vlada je s časom uvidefa, da se svet noče več spuščati v romantične politične pustolovščine ter se povsod kaže resna volja, doseči potom točne izvedbe mirovni, pogodb politično in ekonomsko konsolidacije. Vse upanje na hitro izpremembo položaja, nastalega vsled mirovni pogodbe je splavalo po vodi in Madžarska je temu primerno izpremenila svojo taktiko. Najprej je »žrtvovala« zloglasnega Ivana Hejasa, vodjo šovinistične Madžarske, ki ji je dve leti dobro in zvesto služil

ter s svojim imenom zakrival vse zahrbtne namene in poizkuse oficijelne Madžarske. Ivana Hejasa so zaprli radi pripravljanja vstaje na Burškem. Paralelno s to vstajo bi imela izbruhni akcijska monarhistov v Avstriji, na kar bi sledil reakcionarni preobrat v Nemčiji, in akcijska separatistov v Češkoslovaški, Rumuniji in Jugoslaviji. Ta akcija je sicer fantastična, toda dovolj zmožna, da bi izzvala nemire in nered v zainteresiranih državah, ki so ponovno pokazale odločno in resno voljo, sodelovati na velikem skupnem delu za obnovo Evrope. Da vsaj na zunaj pokaže svojo »dobro voljo« pred ostalimi evropskimi državami in da se vsaj za nekaj časa iznebi že malo neprijetnega nadzornika svoje notranje politike, ki je že prerastel glave legitimne oblasti na Madžarskem, je dala vlada Hejasa zapreti. S tem bi bilo zadoščeno zunanje politični formi; nastalo pa je vprašanje, kak odmev bo izzvala aretacija v notranjosti Madžarske? Navidez je sledilo temu koraku vlade veliko razburjenje vseh Madžarov, ki se zbirajo okrog društva »probujajočih se Madžarov«, a to društvo tvori danes večji del madžarskega naroda. Vlada je torej morala pokazati, da zna postati tudi energična. V to svrhu se je odigrala nova komedija:

Takoj po aretaciji so sklicali probujeni Madžari velik shod in razdelili po Budimpešti na desetisoče letakov, na katerih s fantastičnimi frazami pozivljajo na osvoboditev tega krščanskega, madžarskega polboga, boreca za svobodo in osvoboditev tisočletno nezavisne, srečne, krščanske in velike Madžarske. Policija je z očitveno malomarnostjo in nekakim strahom zaplenjevala po mestu te letake, ni pa zganila niti mezinca, da bi zabranila to zborovanje ali prepovedala protidržavne (vladne) govore in napade. Na zborovanju je bila sprejeta resolucija, v kateri se predbejva krščanskonacionalni vladi, da je na povelje židov vrgla Ivana Hejasa v ječo. Preganjanje tega junaka pomeni žalitev krščanske Madžarske. — Probujeni Madžari izjavljajo, da so solidarni s Hejasom ter da se bodo z njim ramo ob ramo borili za krščansko Madžarsko in njeno integriteto. H koncu pa pozivljajo vlado, naj ne preganja krščanske Madžarske, nego naj pazi na revolucionarno destrukcijo in njen tisk, ki se ponovno smelo organizira.

Potek celega zborovanja ter sprejeta resolucija sama nosi protizidovski in šovinistični značaj ter okrivlja na eni strani žide, da so z ogabnimi spekulacijami uničili Madžarsko in povzročili propad stare in slavne kraljevine, na drugi strani pa pozivlja na maščevanje nad izdajalci-židi, in na borbo za vzpostavitev tisočletne integritete dežel krone sv. Štefana.

Po zborovanju so hoteli prirediti probujeni Madžari po mestu demon-

dejanju Jeruzalema (70 let po Kristu), po zmagi nad židovskim uporom v Palestini (135. leta) ter ob času cesarja Adrijana, ki jim je prepovedal približati se še kdaj Cijonu.

Z odlokom nikejskega odbora pod cesarjem Konstantinom (325), — da so židje zavrženi od Boga, ker niso hoteli sprejeti krščanstva, — je bila odločena njihova usoda za dolga stoletja. Posebno na Balkanskem poluotoku je z naraščanjem moči krščanske cerkve raslo tudi sovraštvo do židov. Cesar Teodozij II. jim je odvzel vse državljske pravice, omejil jim pravico izvrševanja verskih obredov, zabranil zidanje sinagog, otežkočil posedanje sužnjev ter jih izključil iz državnih služb. Cesar Justinjan pa jim je položaj le še bolj otežil. Niti notranji potresi v Bizantini niso ostali brez težjih posledic za žide. Za časa ikonoborstva so jih cesarji, protivniki ikon, preganjali, da bi pokazali, da niso pod njihovim vplivom, kakor se je govorilo. Vsled teh neprestanih preganjanj in zapostavljanj so židje jeli zapuščati krščansko bizantinsko cesarstvo ter se seliti med barbare, ki so se vedno bolj bližali jugu ter s tem stopali v zgodovino. V četrtem stoletju se jih najde že v Kölnu, a nekoliko pozneje na dolnji Volgi, kjer je bila v državi Kazarjev njihova vera državna. Kljub vsemu temu pa je nekaj židov ostalo tudi na Balkanskem poluotoku. V drugi polovici devetega stoletja so propagirali židovstvo note-

stracije, ki pa vsled dogovorjenega odpora policije niso prav uspele.

Se bolj jasno pa osvetljuje dvoiličnost madžarske vlade še nek drug njen akt: Hejasa so zaprli iz zunanje-političnih vzrokov. Da pa pomiri široke sloje ljudstva, kateremu dvoilična politika vlade ni znana, je podal notranji minister Rakowsky sledečo javno in — neoprezno — izjavo: Vlada je pred par dnevi zaznala, da se po deželi zbirajo vojaki. Sledovi so vodili v Zapadno Ogrsko in preiskava je dognala, da vodi vso akcijo poslanec Hir. Žalibog nismo mogli tega pokreta preprečiti brez vsakega obmejnega incidenta. — Bili smo prisiljeni, da nastopimo z vso energijo in dali smo zapreti voditelje. Med temi je tudi Ivan Hejas, čegar položaj pa je v dveh ozirih boljši od onega ostalih voditeljev. Prvič je on skušal umakniti svoje organizacije iz te akcije, čim je zvedel, da vladi ni pogodni, drugič pa je možko priznal pomen in namen te akcije. Energični koraki so bili tem bolj potrebni, ker vlada ni mogla trpeti, da posamezniki v državi zbirajo lastne čete in se jim postavljajo na čelo, tudi če pri tem zasledujejo idealne cilje. V interesu javnega miru in reda prosj vlada vse one, ki žele isto, da prepuste vladi, da ona izvrši svojo dolžnost, ne pa, da se z vstaškimi četami rešujejo državne naloge.

Ta izjava Rakowskega je dovolj jasna. Minister sam brani in upravičuje aretacijo voditelja vstaškega pokreta Hejasa, čegar aretacija je čisto navaden madžarski humberg. On je patrijot, dela iz idealnih motivov, samo je vladi neprijetno, ne radi nje same, temveč radi zunanega sveta, ki bi po formi vstaje lahko prišel na to, da je Hejas vendarle resnični, dasi neodgovorni gospodar Madžarske. Minister izjavlja, naj se prepusti vladi izvršitev državnih nalog in dolžnosti, ne pa zasebnikom. Vlada sama se s tem identificira s Hejasovimi cilji, samo ni sporazumna v tem, da to izvede privatna oseba Hejas, temveč, da izvede vlada sama.

Za one, proti katerim je naperjena ta akcija, je pač popolnoma vseeno, ali jo vodi madžarska vlada ali pa Hejas.

Politične vesti.

* Meje v Prekmurju. Včerajšnji »Slov. Narod« prinaša poročilo, iz katerega bi bilo sklepati, kakor da hoče razmejnitvena komisija napraviti pri Dol. Lendavi neke korekture v našo veliko škodo. Poroča tudi o shodu, ki se je vršil v Dol. Lendavi in ki je protestiral proti priključitvi Dol. Lendave Madžarski. Ker je razmejnitvena komisija — kolikor je nam znano — svoje delo v Prekmurju že končala, se ta vest gotovo nanaša na pritožbo, katero so Madžari glede razmejitve v Prekmurju predložili Zvezi narodov. V

danji Bolgarski, Španski Žid Benjamin od Tudela (umrl l. 1173.) jih je na svojih potovanjih našel povsod, tako po južnem kakor po vzhodnem primorju Balkanskega poluotoka. L. 1294. in pozneje so na Bolgarskem živeli v zelo obilnem številu. Bolgarski car Jovan Aleksander (1331.—1365.) je bil oženjen z židinjco. Iz te dobe datira tudi več podatkov, ki govore o njihovem bivanju v Srbiji. Ko je srbski kralj Dušan potrjeval samostanu Treskavcu pravice, katere so mu podelili njegovi predniki, je v potrdilnih listinah navedel tudi meje podeljenih ozemelj okrog Prilepa, ki gredo na »židovski dol« ter »židovsko porečje«. L. 1442. so se pojavili židje tudi v Prištini, kjer je postal neki žid poleg nekega Genovčana zakupnik glamskega srebra.

Te stare židovske naseljence na Balkanskem poluotoku so v petnajstem stoletju potisnili v ozadje novi, takozvani španski židje (Sefardini). Pregnani iz Španije l. 1492. so tamkajšnji židje našli zatočišče v tedanjem turškem carstvu. Največ jih je prišlo v Carigrad, Solun in druga primorska mesta, odkoder so polagoma pridirali tudi v notranjost Balkanskega poluotoka, osobito v večja mesta. V Sarajevo so dospeli že leta 1541. Gotovo pa so v drugih mestih z boljšimi komunikacijami bili že poprej. Stare listine jih omenjajo izrečno v Sofiji, Jedrenju, Plovdivu, Silivriji, Serešu in v Trikali (1550. l.) ter v Beogradu (1564.

zvezi s tem je tudi poročilo, ki je prišlo iz Londona 24. jul., da je svet Zveze narodov določil belgijskega predstavnika v svetu g. Heymansa, da prouči vprašanje razmejitve med Madžarsko in Jugoslavijo ter da potem poroča svetu Zveze, ki se bo po njegovem poročilu odločil, ali ima vzrok posredovati ali ne. Poročilo pravi dalje, da je g. Heymans predlagal, da se 14. avg. t. l. sestane v Ženevi konferenca naših in madžarskih zastopnikov, da bo on od obojih obveščen o čelem sporu v Prekmurju.

* Sporazum z Italijo obeta biti v kratkem perfekten, ker je glasom najnovejših poročil italijanska vlada, četudi v demisiji, sprejela vse predloge iz Beograda za izvedbo rapalliske pogodbe. General Barbasji je šel v Zadar, da skupno z delegacijo SHS določi svobodni pas okrog Zadra.

* Politični proces v Olomucu. V oktoberskem zasedanju porote v Olomucu pride na vrsto razprava proti 20 osebam, ki so bili pomagači znanega slovaškega separatista patra Hlinke v boju proti edinstveni državi. Obsojenci so že 26 mesecev v preiskovalnem zaporu, ker je bilo treba gradivo proti njim zbirati celo v Ameriki, v Parizu, na Poljskem itd., kamor je segala njih agitacija. Glavni kolovodje so utekli obtožbi s tem, da so se dali voliti za poslance ali pa so pobegnili v Ameriko. Razprava bo trajala 14 dni.

* Nemci v Vojvodini se jako živahno pripravljajo na volitve. Svojo politično organizacijo so znatno izpopolnili. Imajo doslej 44 krajevni organizacij, in sicer 22 v Banatu, 18 v Bački, 4 v Sremu, Putineh, Indiji in Nikinjih.

* Madžarsko dvoiličnost in hinavščino, o katerih govorimo v današnjem članku, jasno karakterizira dejstvo, da je državno pravdnštvo že izpustilo nadporočnika Hejasa.

* Italijanska kriza še vedno čaka rešitve. Ko je Bonomi vrnil mandat za sestavo vlade, ga je kralj poudil klerikalcu Medici, ki je pa takoj odklonil. Sedaj se je kralj obrnil na Giolittija, od katerega pa še ni odgovora, ker je v letovišču v Vichyju.

* Ruska mobilizacija na poljskih mejah? Časopisi prinašajo vesti o zbiranju ruskih čet na poljskih mejah. Četrta in petnajsta ruska armada sta že zbrani. Tudi ob estonsko-letski in ob rumunski meji ima Rusija zbrano četo.

Dnevna kronika.

— 28. julij. Danes je osma obletnica avstrijske vojne napovedi Srbiji.

— Uradniški zakon in demokratični poslanci. Beograjska »Demokratija« v dne 26. t. m. poroča: »V demokratskem klubu je včeraj predsednik stranke in kluba g. Ljuba Davidović energično zahteval, da se insistira na tem, da

Tih. S. Gjurdjević (Nova Evropa):

Židje Balkanskega poluotoka.

Sistematično proučevanje židov na Balkanskem poluotoku je pri nas komaj v početku. Da pa se pride dalje, so potrebna mnoga preddela. Mi hočemo tu zabeležiti le nekoliko besed o onem, kar mislimo, da je treba imeti v mislih pri nadaljnem delu.

Na Balkanskem poluotoku so se pojavili židje zelo zgodaj. V starem veku težko da je bila na obalah Sredozemskega morja kaka zemlja, v kateri ni bilo židovskih kolonij z zasebnimi verskimi občinami. Osobito veliko je bilo takih kolonij na ustjih velikih rek. V Mali Aziji jih je bilo vrlo mnogo. In je so se stopnjema raztresli po obojnih krog Črnega morja, po Grški in po njenih otokih. Mesta: Atene, Ajint, Solun, Filipi, so imela že zelo zgodaj židovske kolonije. Apostol Pavel jih je na svojem misijonarskem potovanju našel povsod po Mali Aziji, Makedoniji in Grški. Povsod, kjerkoli so se nahajali, so se pečali s trgovino, obrtjo ter bili posredovalci med svojo domovino, njeno kulturo in njenim enoboštvom ter drugimi zemljami. Ko so prišli nad žide v Palestini žalostni dnevi, so postajale njihove kolonije po tujih deželah vedno večje in večje. Na Balkanski poluotok so prišli mnogi židovski kolonisti tudi po Titovem raz-

l). Ker so španski židje prišli na Balkan v velikem številu, so popolnoma vkot potisnili prejšnje balkanske žide, vsilili jim španski občevalni jezik, katerega se poslužujejo še dandanes ter jih tako izenačili s seboj, da dandanes na vsem Balkanskem poluotoku ni niti sledu več o prvotnih starih židih.

Na Balkanski poluotok pa je prišel še drugi židovski sloj in to s severa. To so takozvani nemški židje (Eškenazi). Pregnani iz Anglije, Francije in Nemčije so pobegnili na Češko, Poljsko in v Rusijo, a od tod so se polagoma doselili tudi na Hrvaško, Madžarsko ter v Romunijo. Dasiravno so se ti nemški židje zaustavili večinoma na severnih obalah Save in Donave, so nekateri vendarle prodrli tudi dalje v notranjščino Balkanskega poluotoka, kjer se jih poleg španskih židov omenja v raznih mestih, kakor v Filipi, Serešu in v Trikali (l. 1547.). v Sofiji in v Plovdivu (l. 1550.) ter v Beogradu (l. 1578.) Za časa avstrijske okupacije Srbije (1718.—1739.) se je doselilo tjakaj istotako nekaj nemških židov, toda ti so se z avstrijsko vojsko večinoma umaknili zopet nazaj. V osvobojeno Srbijo je v devetnajstem stoletju tudi prišlo nekaj nemških židov in sicer večinoma lekarnarjev, bankirjev in trgovcev, osobito v Beograd, kjer imajo še danes svojo lastno cerkveno občino in sinagogo, ločeno od španskih židov. Istotako je prišlo nekaj nemških židov na osvobojenju tudi v Bolgarijo.

Mariborske vesti.

Maribor, 18. julija 1922.

m Himen. Včeraj ob 11. uri se je poročil v frančiškanski cerkvi g. Martin Cimernan, policijski agent, z gđ. Matildo Petanovo. G. Cimernana poznamo že iz onih burnih časov po preobratu, ko je še vršil službo pod generalom Majstrom. — Mlademu paru naše iskrene častitke.

m Društvo učitelje nam piše: Naše društvo ni poslalo dopisa na višji šolski svet, v katerem se protestira, da se v Mariboru nastavlja z uradniki poročene učiteljice. Pri zborovanju 2. julija in je sicer sprejela po debati resolucija o nastavljanju učiteljic v Mariboru, pa ta je bila popolnoma drugačna in se je tozadevni sklep poslal pred odločilno sejo mariborskemu mestnemu šolskemu svetu. Enakoglasno se je poslalo tudi višjemu šolskemu svetu v Ljubljano. A ker je bila tajnica vsled potovanja v Zagreb odsotna in se brez njenega podpisa ni hotelo poslati tako važne resolucije, se je odpošiljatev zakasnila in ni došla do seje višjega šolskega sveta v Ljubljano. Zato se tudi na zadnji seji ni moglo o njej govoriti. Tako je zgoraj omenjeni dopis, ki govori o z uradniki omoženimi učiteljicah le drzen falsifikat, pisan v gotove svrhe. V naši resoluciji se take učiteljice ne omenjajo in tudi pri zborovanju ni bilo o njih govora. Naš dopis na višji šolski svet sklepa z besedami: »Pri definitivnem nastavljanju v Mariboru naj bi se upoštevale one učiteljice, ki službujejo tamkaj že od l. 1919. Potem se naj upošteva službena doba in kvalifikacija ter še le v zadnji vrsti družinske razmere.« Društvo učitelje zastopa stališče pravice in nepristranosti ter se bojuje proti krivici in protekciji. Mislim da bode na ta način v prvi vrsti čuvalo interese svojih članic. Marija Godec, predsednica.

m Učiteljski dom v Mariboru ne bo — kakor čujemo — zidan v obliki impozantne stavbe, ampak po pavilioni. Brezdvomno zelo zdrava in srečna misel!

m Zopet skladišče bencina v redini mesta. Prejeli smo in priobčujemo: Včeraj je neka mariborska tvrdka, ki je skladiščila v starem stolpu ob Dravi za Dravsko vojašnico nad 200 sodov bencina, petroleja in olja. Če tam izbruhne požar, pogori cel stari del mesta med Dravo in Glavnim trgom, kjer je skoraj samo en kompleks hiš. Prosimo merodajno oblast, da že vendar enkrat ukrene, da se premeste taka ognju nevarna skladišča izven mesta.

m Iz pisarne stanovanjskega urada. V smislu zakona o prorač. dvanaest. za mesec julij 1922 z dne 30. 6. 1922. šte. 225 Ur. lista zvišuje se izza dne 1. avgusta 1922 v stanovanjskih zadevah takse, kakor sledi: 1. Za vse prošnje ali vloge na 3 din. 2. Za prošnje, v katerih se zahteva pismena odločba (odgovor) na 13 din. 3. Za pritožbe na 13 din. 4. Za vsako prilogo na 1 din.

m Mariborska podružnica SPD opozarja turiste, da je njena kočna na Klopnem vrhu ob sobotah in nedeljah ter praznikih oskrbovana. Preskrbljena je z dobro kapljico ter z toplimi in mrzlimi jedili. Med tednom se dobi ključ v Mariboru v sledečih trgovinah: Pinter in Lenart, Aleksandrova ul.; Ivan Kravos, Cankarjeva ulica in Ignacij Baloh, Grajski trg. Tudi se dobi ključ pri Perganerju pod Klopnim vrhom. Zglasiti se je tam pri gospodu Ferdn Lavrinu.

m Mestno električno podjetje nazonanja odjemalcem toka, da ostane v nedeljo dne 30. 7. radi novo-ugraditve bločne postaje ukinjen dovod toka od 4. ure zjutraj do 12. ure dopoldan za hiše na Aleksandrovi cesti in okraj Melje.

m Ukinjenje kazenskega postopanja. Svoječasno smo poročali o vlamu v blagajno pri tukajšnjem »Jugoslovenskem inženerskem podjetju« v Vetrinjski ulici ter omenili, da je bil vlama osumljen ter aretiran knjigovodja tega podjetja I. S. Kakor je dognala preiskava pa je bil I. S. nedolžen ter vsled tega izpuščen ter je bilo tudi nadaljno sodno postopanje proti njemu ustavljeno.

m Obrtniki, pozor! Slovensko obrtno društvo v Mariboru sklicuje za dne 29. t. m. to je v soboto ob 20. uri v restavracijo »Maribor« sestanek vseh obrtnikov brez razlike. Na dnevnem redu je poročilo o bolniškem in nezgodnem zavarovanju ter o peuzijskem zavodu in gospodarstvu botniške blagajne v Ljubljani, kakor ga je razkrila preiskava. Obrtniki so pri novih socialnih zakonih izredno prizadeti. Zato je nujno potrebno, da se pravočasno poučimo o tem, ker je vsako zvonjenje po toči prepozno. Polnoštevilna udeležba potrebna! Zato pridite vsi!

m Samomor. Včeraj zvečer krog pol 10. je izvršil na svojem stanovanju v Tattenbachovi ulici št. 23 26letni uradnik Rus Vladimir Solnikow samomor. Ustrelil se je s samokresom v srce in bil na mestu mrtev. Zdravnik pozvanega rešilnega oddelka dr. K. I-pavie je ugotovil takojšnjo smrt. Vzrok samomora ni znan.

m Kavarna v mestnem parku. Od danes naprej pri lepem vremenu dnevno koncert od 17. do 19. in od 21. do 23 ure.

m Velika kavarna. Najmodernejša kavarna v Sloveniji. Na razpolago tu in inozemski listi. Eleganten Bar. — Dnevno koncerti.

Sport.

I. SSK Maribor sklicuje za soboto 29. t. m. ob 20. uri v dvorani restavracije »Maribor« sestanek vseh aktivnih igralcev vseh skupin. Vsled važnosti dnevnega reda, ki obsega: sestavo rezervnega moštva, volitev kapetana rezerve ter ustanovitev lahkootletske sekcije — je prisotnost vseh obvezna.

Svoboda komb. : Rapid rez. V nedeljo se vrši kot predigra ob 3. uri na »Rapidovem« igrišču prijateljska tekma med imenovanimi moštvi.

Objave.

§ Poziv vsem oškodovanim! Vsi, ki so vsled pobega trgovca in kinopodjetnika Karola Pitamiča oškodovani, se pozivljajo tem potom, da naznanijo svoje naslove na upravo lista v svrhu skupnega nastopa in zasledovanja. — Več oškodovanih.

§ Prostovoljno gasilno društvo v Razvanju priredi v nedeljo dne 13. avg. ob 15. uri pop. pri gostilni Peršenonik v gozdu gospe Bahun veliko gozdno veselico z zanimivim sporedom. Ker je čisti prebitek namenjen za nabavo novih cevi in gasilnega orodja, vabimo vse prijatelje in dobrotnike društva k obilni udeležbi. Odbor.

Gospodarstvo.

g Nakup in prodaja deviz. Po odločbi gosp. ministra za finance I. br. 10.537 z dne 5. julija t. l. je prepovedano prodajati devize na podlagi odobrenj izdanih pred 25. februarjem t. l., bodisi da so še neuporabljeni ali pa deloma uporabljeni. Odobrenja za nakup deviz izdana po 25. februarju 1922 brez preciznega roka za nakup, veljajo samo še do 6. avgusta t. l. Za podaljšanje takih odobrenj se ne upoštevajo nikaki razlogi. Nova odobrenja se izdajajo redno s preciziranim rokom veljavnosti mese dni.*

Poslano.*

Gospodu Cirilu Vobiču, nadučitelju pri Sv. Trojici v Slov. Gor.

Z ozirom na Vašo trditvev napram Vašemu svaku, gospodu Zamolu, češ, da sem jaz dopisnik notice v 6. št. »Narodnega lista« s podpisom »Popotnik«, Vas pozivljam, da svojo trditvev dokazete oziroma javno preključete, sicer Vas moram smatrati za obrekovalca. Sv. Trojica v Slov. Gor., 27. 7. 1922

Dr. Weixl, zdravnik.

* Za »Poslano« prevzame uredništvo le v toliko odgovornost, v kolikor to določa zakon.

NEUSPEH BONOMIJA. — NOVA ZLODEJSTVA FAŠISTOV.

Rim, 27. jul. Socialisti in Giolitti-jevci so odklonili sodelovanje v Bonomijevi vladi, fašisti in nacionalisti pa so Bonomiju napovedali boj. Vsled tega je Bonomi včeraj odklonil mandat za sestavo vlade. Situacija je vedno bolj zapletena. Fašisti zahtevajo razpis novih volitev.

Milan, 26. julija. (Izv.) Dvesto fašistov je vdrlo v Magrino, kjer so opustošili tamošnjo socialistično zadržno banko.

zapora in 50 din. globe; kroj. mojster Ivan Gostenčnik iz Zg. Višinj na 24 ur zapora in 100 din. globe. Vzklicno sodišče v Mariboru je v razpravi 25. t. m. zadnje tri sodbe v polnem obsegu potrdilo, le pri Mariji Nemeč je znižala globo na 50 din.

— Nadučiteljska služba je razpisana v lepem trgu Ljubno v Sav. dol. do 20. avg. t. l

— Veliki požari v Savinjski dolini so v noči od nedelje na ponedeljek uničili gospodarska poslopja posestnice Hanžič na Gorjakovem pri Kaplji, dalje v Preserjah pri Braslovčah gospodarska poslopja posestnikom Črnuk, Berger, Ažman in p. d. Bredneck. Skoda je ogromna. Ogenj je — kakor sumijo — bil zlobno podtaknjen.

— Vlom v Zgornj. Polskavi. V noči od 24. na 25. 7. je bilo vlomljeno v trgovino g. Bizjaka (prej Peteline). Določaj neznan vlomilec so bili očitno zelo neženjani, ker so si celo od sosedne gostilne še prinesli klop, da so lažje zlezli v trgovino, ki je ob državni cesti sredi vasi. Odnegli so vse manufakturno blago.

— Gremij trgovcev za Prekmurje v Murski Soboti je poslal prel. dr. Kukuvcu dopis, v katerem mu izreka topljo zahvalo za požrtvovalnost, s katero je dosegel pri ministertvu saobračaja otvoritev prometa na progi Murska Sobotna—Hodoš, ter ga prosi, da tudi še nadalje z isto vnamo podpira gospodarske težnje Prekmurja.

— Občinske volitve v Čakovcu so se vršile 23. t. m. Nastopil so tri liste: Hrvatskega bloka, socialistična pod imenom obrtniška, in meščanska. Prvi dve listi ste dobili po 9, tretja 6 mandatov.

— Bodočnost Kamnika. Kopaljski gostje v Kamniku so te dni doživeli veliko iznenadenje. Med kopanjem je nenadno izginila voda! Pozneje se je ugotovilo, da je nek tamošnji trgovec z dovoljenjem oblasti sredi kopaljske sezone odvedel vodo — drugam, kjer je njemu pogodu. Kopaljski gostje so seveda drug za drugim odpotovali, s trdnim sklepom, da povabijo vse svoje prijatelje, da pridejo prihodnjč v Kamnik na kopanje...

— Bojevitji Zagrebčani. Minulo sredo so se krog polnoči sporekli v Zagrebu pekar Dragutin Bobek, pekovski pomočnik Rudolf Simunčič in kočijaž Alojzij Zdojšek. Bobek in Simunčič sta končno kočijaža Zdojšeka tako obdelala, da je par ur pozneje v bolnici umrl. Zagrebški listi upravičeno vprašujejo, kje je bila policija.

— Velike prevare v Subotici. Iz Subotice nam poročajo: Vodja tukajšnje agentur »Export — Import«, Ljudevit Simon je pred par dnevi pobegnul. — Sprejemal je razne visoke zneske ter jih poneveril. Več novosadskih trgovcev je ogoljufal za nad 1 milijon kron. Sumi se, da je pobegnul v Italijo, ker je imel potni list za potovanje po vsej Evropi.

— Moderna klavnica v Osijeku. — Osiješka mestna občina je sklenila zgraditi za mesto moderno klavnico, za katero je odobren kredit 12 milijonov dinarjev.

— Nov angleški konzul v Sarajevu. Dne 26. t. m. je došel v Sarajevu nov angleški konzul Krig. Dosedanji angleški konzul v Sarajevu, sir Francis Jones odhaja v Sussex, kjer prevzame tamošnji angleški konzulat.

— Poneverba. Poslovodja tvrdke Branko Milhovšek v Krapinskih toplicah, 23letni Mirko Pemež je poneveril večjo vsoto denarja ter neznanu kam pobegnul.

— Rekord v brzini je dosegel izza konce vojne parnik »Mauretania«, ki je 23. t. m. prispel v Southampton, kamor je rabil iz Newyorka 5 dni 8 ur in 9 minut. Vozil je s povprečno brzinno 25,36 vozlov na uro.

Dopisi.

Selnica ob Dravi. V nedeljo, 30. 7. t. l. se vrši v Selnici ob Dravi ob 3. uri popoldne velika slavnost v prid šole. Otroci izvršijo telovadne igre s petjem, nastopijo v dveh igrah, pojejo in deklamirajo.

Radeče pri Zidanem mostu. Dne 26. 7. je Andrija Strniša na Vrhovem pri nalaganju drv na voz hudo ponesrečil. Težko naložen voz je prišel v tek ter je siromaku odrezalo kolo nogo popolnoma. Odpeljali so ga v bolnico ljubljansko.

se načrt zakona o uradnikih tako predložil zakonodajnemu odboru. Gosp. Davidovič odločno zahteva, da se ta zakon sklene pred odhodom parlamenta na počitnice. — Klub je zahtevo šefa stranke odobril.

— Novinarski kongres male antante, ki se je vršil te dni v Karlovih Varnih, je bil v torek, dne 25. t. m. zaključen. Po vsestranskem obravnavanju raznih perečih vprašanj je bilo končno sprejetih šest resolucij. Prva priporoča poglobitev medsebojnih odnosov med državami male antante in Poljske ter podporo vsakega stremjenja za medsebojno spoznavanje. V drugi se odobrava ustanovitev skupnega glasila, čegar namen naj bo medsebojno spoznavanje novinarjev male antante in Poljske, ob enem pa naj služi za informacijo inzemstva. Tretja resolucija zahteva zgradbo in izpolnitev radiopostaj za poročevalsko službo. Četrta zahteva ureditev brzojavnega, telefonskega in poštnege prometa. V to smernice za tesno zvezo posameznih dopisnih uradov male antante, šesta resolucija pa izraža željo, naj se bodoših kongresov udeležijo tudi zastopniki vseh časopisnih agentur male antante. Končno je bil soglasno sprejet predlog, da se naj vrše vsako leto po dvakrat kongresi novinarjev male antante, vsakokrat v kakki drugi državi in mestu. Prihodnji kongres se vrši na Poljskem, za tem v Jugoslaviji in Romuniji.

— Velik požar v Razvanju. V četrtek zvečer krog pol 22. ure je izbruhnil pri posestniku Francu Rečniku v Razvanju na gospodarskem poslojju požar. Skoraj istočasno je začelo goriti tudi pri njegovem sosedu A. Zebeju. Kmalu je bilo vse v plamenu. Od vseh strani so prihiteli požarne brambe, tako iz Maribora, Kamnice, Studencev, Pobrežja, Rača, Radvanja, da rešijo, kar se da rešiti. Iz gorečih hlevov se je še posrečilo spraviti živino na varno, dočim so gospodarska poslopja z vso zalogo žita in sena pogorela. Ob 2. uri zjutraj se je skupnemu naporu prebivalstva in gasilcev posrečilo, ogenj mejiti. Gospodarska poslopja in hlevi so pogoreli do tal. Oba posestnika trpita ogromno škodo, to tem bolj, ker so jima zgoreli vsi letošnji pridelki. — Škoda je le deloma krita z zavarovalnico. Sumi se, da je bil ogenj podtaknjen.

— Tudi na sejmih treba imeti označene cene. Okr. sodišče v Prevaljah je 3. junija obsodilo več trgovcev, ki so na sejmi v Prevaljah dne 18. maja imeli blago na stojnicah, pa brez označbe cen. Obsojeni so bili: trgovka Marija Nemeč iz Marenberka na 24 ur zapora in 800 din. globe; Anton Vačovnik z Mute na 24 ur zapora in 50 din. globe. Leop. Čič iz Guštanja na 24 ur

Po okupaciji Bosne in Hercegovine s strani Avstrije pa se jih je naselilo večje število tudi v ti dve deželi osobito v večja mesta.

To bi bili v glavnem Židje Balkanskega poluotoka. Ali kljub temu, da židovski problem na Balkanskem poluotoku, s tem, da se tako razdele posamezni dogodki iz njihovega življenja in doseljevanja, izgleda enostavno, je vendar v resnici zelo zapleten in to vsled tega, ker vsi Židje niso Židje, to je pravi potomci Izraelcev ali Hebrejcev. Kako to? Nekoč se je tudi židovska vera svobodno širila, istotako kakor druge, n. pr. krščanska in mohamedanska. Deli drugih narodov in plemen, ki so sprejeli židovsko vero, so se pod njenim vplivom pričeli smatrati za prave Žide ter so pozneje delili z njimi tudi njihovo usodo. Kazariji, narod finskega porekla, so najboljši primer za to: njihova država z židovsko religijo je trajala do enajstega stoletja; ko so jo l. 1016. premagali in osvojili Rusi, so se njeni prebivalci razbegnili na vse strani, a ne kot Kazariji, ampak kot Židje. Židovsko vero pa so sprejeli tudi poindci drugih narodov in taki »Židje« so gotovo prišli tudi na Balkanski poluotok in akoravno je težko dognati pravo staro poreklo balkanskih Židov, treba ga je vedno imeti pred očmi ter skušati, da se ga kolikor mogoče ugotovi.

(Konec prihodnjč.)

Nova žetev in stabilizacija valute.

Dr. Dušan Vukelić razpravlja o tem v daljšem članku v »Jugoslovenskem Lloydu« ter pravi med drugim:

Že tri leta ima naša vlada navado, da v času žetve prepove izvoz deželnih pridelkov, pozneje pa dovoli izvoz določenih kontigentov, nazadnje pa popolnoma prost izvoz. Cene na domačem trgu so začasa izvozne prepovedi ostale na isti višini, ki so jo dosegle vsakoletno do žetve, čim pa je bil izvoz dovoljen, so poskočile za 50 do 80%. To se je ponavljalo vsako leto in tako imamo letos že trikratne cene iz leta 1919.

To postopanje se je vedno opravičevalo s kritjem domače potrebe, preskrbo pasivnih krajev in vojske, v resnici pa so se vsi pasivni kraji oskrbovali šele potem, ko je bil izvoz že zopet dovoljen, vojska pa vsled gospodarstva z dvanaajstina nikdar ni imela potrebnih sredstev, da bi bila pravočasno izvršila nabavke ter je kupovala na-

vadno šele takrat, ko je bila inozemska konkurenca največja in najhujša.

Ta sistem gospodarstva, ki ne koristi niti državi, niti pasivnim krajem, ampak samo nekaterim privilegiranim in nepriviligiranim izvoznikarjem, se je začel tudi letos zagovarjati po raznih »strokovnih« in političnih listih i zakon o dvanaajstinah za mesec julij že vsebuje delno prepoved izvoza. Posledica tega bo seveda naraščanje cen in nadaljno padanje naše valute.

Temeljno podlago vsake valute tvori zlata pariteta. Z vzpostavitvijo zlata paritete pa moramo pričeti pri naših prvotnih proizvodih, na kojih ceni temelji cena dela in cena vseh nadaljnjih proizvodov. Službena pariteta zlata nampram dinarju znaša sedaj 1:12,5. Če vzamemo, da je pšenica pred vojno stala meterski stot 16 dinarjev in pristoje k temu 25 odstotno podražanje, tedaj bi smela znašati cena pšenice po današnji pariteti zlata samo 250 dinarjev, dočim stane v resnici 370 do 380 dinarjev.

Če bi se celo leto vzdrževala ta pariteta pri pšenici in temu primerno pri

vseh ostalih produktih, bi mezde same od sebe padle in s tem bi padle tudi cene industrijskih in drugih produktov. Država bi prihranila ogromne vsote, ki jih mora danes izdati za razne osebnosti in stvarne potrebe.

V dosego te paritete pa nikakor ne sme služiti maksimiranje cen, čegar naravna posledica je zakotna trgovina in korupcija. Država ima v rokah najboljšo sredstvo, ki dopušča popolnoma prost izvoz, kljub temu pa ne dviga cen, a to je izvozna carina. Tujec, ki danes plača za q pšenice 370 dinarjev in 30 dinarjev izvozne carine, ne vpraša mnogo, koliko dobi od te vsote producent, koliko trgovec in država, njeemu je cena 400 dinarjev ugodna in s tem je za njega stvar rešena. Če torej hočemo pri pšenici vzpostaviti zlatno pariteto, moramo temu primerno zvišati izvozno carino, ki bi morala v tem slučaju znašati mesto 30 dinarjev 150 ali še več, pri tem pa naj ostane popolnoma prost izvoz.

Cene bi seveda ne padle kar čez noč, toda polagoma bi morale pasti, ker bi se na ta način izvoz sam posebi zmanj-

šal. Primanjkljaj, ki bi ga povzročili zmanjšani izvoz v trgovski bilanci, bi nadomestila višja carina, iz katere bi se lahko nabavile inozemske devize in prodale domačim trgovcem po zlati pariteti.

Znižanju cen poljskih pridelkov bi tudi poljedelci sami ne mogli ugovarjati, ker bi paralelno s tem padle tudi cene industrijskih izdelkov, mezd itd. Trgovci, ki se bavijo z izvozom poljskih pridelkov, tudi ne bodo preveč oškodovani, ker jim nudi prost izvoz iste ugodnosti, kakor začasne prepovedi in poznejša dovoljenja. Njih dobiček bo vedno ostal na isti višini, kakor predvojni in temu se bodo morali preji ali slej zopet privaditi.

Usoda onih izvoznikarjev pa, ki so to postali šele med in po vojni, ki so škodovali ugledu trgovstva, države in v največji meri upropastili našo valuto, nas pač ne sme in ne more odvrtiti od teh korakov.

Na ta način bi z enim mahom izboljšali našo valuto, pospešili razvoj industrije in dovedli celo našo narodno gospodarstvo do konsolidacije.

Kdor uporablja

ZLATOROG MILO

podaljša trajnost svojega perila.

Glavno zastopstvo in zaloga:

1156 13-2

R BUNC in drug, Ljubljana - Celje - Maribor.

Bernhard Kellermann

PREDOR.

Roman.

(Dalje.)

(22)

Jay se je naregnil. »Hola! Je že prišel!« je kričal. »Mac, včeraj sem iz pokerautomata dobil še tri drinkse. Hej, hej, stop Boney!«

Temu Jayu je bil Mac pridružen, pa se je prestopal mesec dni kakor senca ob njegovem boku, dokler ni bil priučen. Potem je Jay izginil in Mac je posel opravljal sam.

Na osmem dnu se je udomačil in niti pomislil ni, da bi mogel biti deček desetih let kaj drugega nego konjski poganjač. Izprva ga je temota, še bolj pa strahotna tišina tu spodaj trapila. A zdaj? Kako je le mogel biti tak fool in domnevati, da bo tu spodaj od vseh strani pikalo in trkalo! Nasprotno: nemela je mrtva tihota, kakor v grobnici; toda lahko si žvižgal, razumeš? Le pri grezi, kjer je drsel koš in je nekaj mož vozičje potiskalo vanj in vlačilo iz njega, pri skladih, kjer so kopači ponajveč Macu nevidni, uskrnjeni tičali med hribino in odbijali premog, je bilo nekoliko ropota. Na enem mestu osmega dna pa je bil strahovit vrišč. Tam sta delala vrtača. Dva moža, ki sta gotovo že davno oglušela, sta z rameni tiščala pnevmatično poganjane svedre ob pečino, in tukaj ni bilo moči razumeti nobene besede.

Na osmem dnu je delalo sto osemdeset oseb — in vendar je Mac videl katero le malokdaj. Časi kakega nadziralca, časih streljača, to je bilo vse. Bilo je vsakdar dogodek, ako se je v temotnem rovu pojavila brlivka in je prikresal samotni hodec. Ves čas svojega posada je Mac voziral po teh pustih, črnih, nizkih hodnikih. Zbiral je voziče s premogom pri skladih in skonec dričnic ter jih vozil h grezi. Tukaj je konja zapregel pred sklopljeni vlak praznih vozičev, vozičev s kamnino za izdelavo dokopanih skladov, vozičev z opornjami, tramovi in deskami, da z njimi ukrepijo rove, in je voziče dopravljal na njih mesta. Poznal je ves rovni blodnjak, sleherni tram, ki ga je ulomila navnoter pritisajoča hribina, vse sklade, naj so jih nazivali George Washington, Merry Aunt, Fat Billy ali kakorkoli. Poznal je vetrne zaslone, izza katerih so se dvigali težki jamski plini. Poznal je slednji »pokrov za na krsto,« vsak tak v hribino vmešen kratek slop, ki lahko zdaj zdaj buhne sem vun in te pribije na steno. Natanko je vedel, kako se jama prevetruje, poznal duri, ki jih najmočnejši človek ni mogel odpreti, preden ni dal duri tiščeci sapi duška, odklopivši linico v njih — tedaj je sapa žvižgala kakor ledena burja Nadalje, balo so rovi, polni zatohle soparice, da se ti je neutegoma z obraza usul znoj. Stokrat med posadom je prehodil te ledene in vrelične rove, prav kakor v isti čas tisoč konjskih poganjačev.

Po dokončanem delu se je vozil s sodrugi iz jame v navzgor bržečem, rovstajočem košu, vozil se je iz jame in se vozil v jamo, ne da bi si pri tem kaj mislil, prav kakor se clerk vozi v liftu, da pride v svojo office in iz office na cesto.

Tu spodaj, na osmem dnu, se je Mac seznanil z Napoleonom Bonapartejem, krajšano: Boneyjem. Tako je bilo ime njegovemu belcu. Boney je prebil tr spodaj v temini že leta in je bil napol slep. Hrbet mu je bil ukrivljen in glava mu je bila povešena do tal, od večnega prihuljevanja v nizkih rovih. Boney si je v lužah med tirom razhodil kopita, da so bila kakor kolači. Bil je že iz najboljših let in se je gohil. Okoli oči in nozdrvi je imel mesnorodeče kolobarje, ki za pogled niso bili lepi. Kraj vsega pa se je Boneyu godilo imenitno; de-

belil se je in tolstel in bil že lenokrven. Peketal je vedno enako. Njegovi možgani so že bili uravnani na tako peketanje in zdaj ni več mogel drugače. Mac se je felko s ščetjo (o njej se bo koj govorilo) sukal pred njim — Boney ni prestopal hitreje, Mac ga je lahko bil — tedaj se je Boney, stari slepar, delal, kakor bi se žuril, kazal je voljo, z glavo kinkal hitreje, po blatu čofal podarnejše — hitreje pomikal pa se le ni.

Mac ni ravnal z njim posebno rahlo. Če je hotel, da naj se Boney prestopi vsran, ga je s komolcem dregnil v vamp; drugače se Boney ni senil; zakaj čeprav je videl, da naj bi se odmaknil, in je strigel z ušesi, je vendarle čakal, da jih dobi pod rebra. Če je Boney zaspal, kar se je zgodilo čestokrat, ga je Mac bunknil s pestjo po nosu — zakaj Mac je moral voziti in izpoditi bi ga, če ne bi bil kos svojim vozičem. Ni smel biti obziren. Kljub vsemu sta si bila dobra prijatelja; Včasih — ko je Mac prežvižgal že ves svoj repertoar — je Boneya potrepal po vratu in ž njim pokramljal: »He, old Boney, how are you to-day, old fellow? All right, are you?«

Po poluletnem poznanstvu je Mac opazil da je Boney umazan. Le tukaj v temnobi, pri brlivki, je bil videti bel. Ko bi ga spravili na svetlo — holy Gee! — kako bi Boneya moralo biti sram!

Mac se je odločil in je kupil čohalo. V Boneyjevi glavi ni bilo več nobene spomniti na tako ugoto, to je Mac spoznal, zakaj Boney je okrenil glavo. Tega pa ni storil ni tedaj, če so zraven njega razstreljevali. Potem je Boney od zadovoljstva nihal svoj debeli viseči vamp, da bi se naužil čohožnega ugodja. Mac je poizkusil tudi z vodo, ker si je vtepel v glavo, da mora Boneya storiti snežnobelega. Toda brž ko je Boney

začutil vodo, mu je lakotnica zdrgetala, kakor da ga je prešinil električni tok, in se je začel prestopati ves nezadovoljen.

(Dalje prihodnjic.)

Glavni urednik: Radivoj Rehar.

Odgovorni urednik: Rudolf Ozim.

Mala oznanila.

Pošteno raznašalko pečiva sram me Parna pekarna na Glavnem trgu. Pojasnila istotam. 1248 4-3

Dijak z lepo pisavo se sprejme proti dobremu plačilu za dobo 14 dni. — Poizvedba v upravi lista. 1264 3-1

Dobre mleko in drugi mlečni izdelki se debijo v mlakarni Ivana Golob, Slovenska ulica št. 16. 1266 10-1

Soba s prehrano vred. v bližini kolodvora, se odda. Na slovs pove uprava. 1267

roda se popolna oprema za trgovino. Vprašati v trgovini Lesnik, Gosposka ulica št. 14 1268 2-1

Proda se mala hiša s velikim vrtom v okolici Maribora. Cena 340.000 K. Vprašati: Slovenska ulica 22 pri Ivanki Novak. 1259

Mlad, soliden gospod, eksporter mesa, isče stanovanje dveh sob, meblirano ali nemehlrano, za sebe in sestro. Plača dobro in naprej. Cenj. ponudbe pod »Eksporter« na upravo lista. 1256

Kumare iz cvetličnikov kg 16 do 20 K, Melancani komad 4 do 6 K in vsa druga zelenjava najcenejše pri »VRT« Džamonja in drugovi, Maribor. Telefon 150. 1136 10-9

TISKOVNA ZADRUGA Z OMEJ. ZAVEZO V MARIBORU

Vabilo na pristop in podpis delnic.

Upravni odbor »Tiskovne zadruga z o. z. v Mariboru« je na svoji zadnji seji sklenil, da prične zadruga v kratkem z rednim izdajanjem knjig in drugih publikacij. Ker pa je dosedanja glavnic zadruga premajhna za večje obratovanje, se obrača tem potom na zavedno napredno javnost z vabilom, naj bi čim številnejše pristopila k zadrugi

s podpisovanjem delnic po 200 kron.

V interesu hitrejšega in boljšega uspeha bi bilo želeto, da bi vsak novi član po svojih denarnih močeh pristopil s čimvečjim številom delnic.

Prijave sprejema v to pooblaščenno ravnateljstvo Mariborske tiskarne d. d. v Mariboru, Jurčičeva ulica 4.

Maribor, 24. julija 1922.

Upravni odbor.